

NESH

Kongens gt 14
0153 OSLO

Svar på høring fra SVT-NTNU, reviderte retningslinjer for NESH

Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse ved NTNU (SVT) oversender herved innspill fra våre fagmiljø til de reviderte etiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora, samt retningslinjer for internettforskning. Fakultetet oppfatter signalene fra NESH slik at de etiske retningslinjene skal være basert på en felles «dugnad» fra fagmiljøene på feltet, og har derfor valgt å gjennomføre en åpen høringsrunde. I stedet for å innhente innspill gjennom linjeorganisasjonen og forankre dette i fakultetsledelsen, ble alle forskere invitert på et høringsmøte, som ble arrangert direkte etter en presentasjon fra NESH' sekretariatsleder. I tillegg til muntlige innspill på høringsmøtet, mottok fakultetet skriftlige innspill fra fagmiljøene for pedagogikk, og fra geografi, via instituttens nestleder for forskning. Fakultetets saksansvarlig viderefremidler herved fagmiljøenes uttalelser til NESH, som følger nedenfor.

Med hilsen

Erik Ingebrigtsen, seksjonssjef forskning

I samsvar med fullmakt er dette dokumentet godkjent elektronisk og har derfor ingen fysisk signatur

Muntlige innspill gitt på åpent høringsmøte om etiske retningslinjer for forskere fra SVT-fakultetet, NTNU, 7, september 2015:

[Til stede var forskere fra Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Geografisk institutt og Pedagogisk institutt]

Kommentaren gjelder spesifikt for retningslinjer for internettforskning, i samsvar med de generelle etiske retningslinjene: Det er positivt at retningslinjene understreker de spesielle utfordringene ved å forske på internett, særlig sosiale medier, bloggfora etc. Det er viktig at forskere er bevisst disse utfordringene og gjør sitt ytterste for å følge generelle regler for samtykke, personvern etc. Samtidig

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 Trondheim	E-post: postmottak@svt.ntnu.no	Paviljong A, 2.etasje NTNU Dragvoll	+47 73 59 19 00	Erik Ingebrigtsen
	http://www.ntnu.no		Telefaks +47 73 59 19 01	Tlf: +47 73 59 01 36

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandlende enhet ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

må ikke de etiske retningslinjene fungere konserverende og unødig hemmende på forskningen, ved at det legger begrensninger på forskningen som gjør at verdifull kunnskap om sosiale praksiser på nye digitale arenaer ikke lar seg studere uten å komme på tvers av de etiske retningslinjene. Dette gjelder både der etiske retningslinjer stiller krav som er helt eller tilnærmet umulig å oppfylle i praksis, og der oppfyllelse av etiske retningslinjer endrer den sosiale arenaen så mye at forskningen gir misvisende svar. Et eksempel på det siste kan være kravet om å tilkjenne seg som forsker ved aktiv deltakelse, i et sosialt medium der det kontinuerlig kommer til nye deltakere. De etiske retningslinjene, og spesielt retningslinjene for Internettforskning, bør ta inn at en rekke praksiser på Internett endrer det tradisjonelle skillet mellom offentlig og privat sfære. Det er viktig at de etiske retningslinjene ivaretar personvern hensyn, og krav til samtykke. Samtidig er det avgjørende for fremtidig forskning at retningslinjene ikke legger unødige begrensninger på mulighetene for å drive fri forskning på viktige sosiale praksiser.

Skriftlige innspill til de spesifikke retningslinjene for internettforskning:

- På de ene siden peker de reviderte retningslinjene på sentrale aspekter ved forskningen som involverer internett og som tydeliggjøres og problematiseres på en god og klar måte (for eksempel utfordringer knyttet til informert samtykke ved studier av sosiale medier). Samtidig fremstår notatets fremtoning som noe tilfeldig og det kan sies at det ikke er dekkende. For eksempel behandles "Big data", som er en av de store etiske utfordringene, relativt overfladisk. De reviderte etiske retningslinjene tar heller ikke inn at det klassiske skillet mellom privat og offentlig ikke kan brukes på samme måte som før. Tolkningen vår er at disse svakhetene i notatet skyldes at Internett er så altomfattende og integrert i de fleste sosiale virkeligheter. Det er derfor vanskelig å skille ut det som er/foregår på internett og det utenfor. Det er kanskje heller ikke ønskelig. Dels fordi Internett er så omfattende, mener vårt fagmiljø at samtidig som det er viktig at en tar en særskilt diskusjon på hvordan forskningsetikk kan arte seg forskjellig på internett, er vi skeptiske til at det blir utarbeidet egne retningslinjer for "internettforskning". Kanskje er det bedre å ta høyde for utfordringen knyttet til forskning der Internett er involvert i de ordinære retningslinjene. Da vil det heller ikke i så stor grad låse hvordan vi skal forholde oss til informert samtykke i sosiale fora som stadig endrer karakter etc.
- s. 7 "forskning på internett tar ofte Dette bidrar til å skape forventninger om at informasjonen er beskyttet" Vi følger ikke resonnetet her, vi ser ikke hvordan det skapes forventninger om at informasjonen er beskyttet. Videre, så er vel personlige og sensitive opplysninger (uavhengig om disse fås via ansikt til ansikt eller sosiale medier) gjenstand for etiske vurderinger der informert samtykke gjelder. Det finnes en tendens til at online virksomhet "mystifiseres".

Skriftlige innspill til de generelle retningslinjene:

s. 15 pkt 8. Vi stiller spørsmål ved begrunnelsen for å ta med en formulering om betaling av informanter og motivasjon for deltagelse? Dette virker å ligge utenfor området forskningsetikk.

Under punkt 7 "Ansvar for å informere": når det gjelder informasjonsansvaret for å informere om følgene av å delta i et forskningsprosjekt. Dette følges ikke i veldig stor grad opp i teksten på side 14 og 15. Her er det viktig at det også i noen tilfeller ikke kan vites helt hva som er følgene av å delta i et forskningsprosjekt på forhånd. For eksempel kan dette gjelde aksjonsforskning hvor forsker og deltakere sammen kommer fram til hvordan et forskningsprosjekt skal utføres og hvor ny kunnskap som produseres kan føre til endringer som ikke kan forutses på forhånd.

s 17. pkt 9 "forskningdeltagere skal derfor være informert om at andre kan få tilgang til materialet". Dette ser jeg som et problematisk i arbeidet med å få tilgang, når det gjelder å skulle

få tilgang til ulike sosiale praksiser (etnografiske/etnometodologiske tilnærminger). Hvem er i så fall disse «andre»? Varslingsplikten vil alltid være tilstede men er dette noe som man tenker at forskere skal informere om?

s. 18 pkt 10 og 11. Hvordan tenker man seg lagring av videoinnspillet materiale? Hvordan tenker man knyttet til bruk av slikt materiale i undervisning av metode på ulike nivåer

Punkt 11 "Lagring av personopplysninger" på side 18 og 19. Dette punktet er tvetydig og problematisk dersom forskeren sitter på et stort etnografisk materiale, og hvor en har mulighet til å følge gjennom ulike prosjekter informanter over mange år. Mange forskere i samfunnsvitenskapelige disipliner arbeider med de samme lokalsamfunn eller grupper av mennesker over mange år, og det vil være svært verdifullt og kunne se på utviklingen i slike grupper over tid. På den ene siden åpner teksten opp for å lagre datamateriale. Samtidig ligger en fare i formuleringen i siste avsnitt, ved at man knytter slikt materiale opp til enkeltprosjekt. Man kan derfor kunne komme til å kreve at materiale skal slettes etter en periode – dersom man tolker at data "har opptjent sitt opprinnelige formål" etter at et bestemt prosjekt finansiert av en kilde er ferdig. For eksempel ville en med formuleringen i de reviderte retningslinjene risikere at datamaterialet blir krevd slettet og dette ville være et stort tap. Gjennom denne kommentaren er det altså tvetydigheten i teksten, hvor det både åpnes opp for å bevare data, men også ligger et krav om sletting når det opprinnelige formålet er oppfylt, som våre fagmiljø reagerer på.